

ADVIES

VERANTWOORDELIJKHEDEN EN BEVOEGDHEDEN IN HET
WATERZUIVERINGSBELEID

2009|09

Inhoud

Inleiding	1
Krachtlijnen	2
Adviestekst	3
1. Probleemstelling.....	3
2. Aanbevelingen	5
2.1. Bijdrage tot het verhogen van het rendement van de waterzuiveringsinfrastructuur.....	5
2.1.1. Richtinggevende principes GUP.....	5
2.1.2. Afkoppeling stimuleren.....	8
2.1.3. Code van goede praktijk.....	9
2.1.4. Zorg voor een beleid dat zowel stimulerend als ontradend werkt	9
2.1.5. Voorzie buffering op bedrijventerreinen en in woonverkavelingen	10
2.2. Transparantie en efficiëntie verhogen in de watersector.....	10
2.3. Rationeel watergebruik	12
2.4. Controle en handhaving.....	15
2.5. Gebiedsdekkende uitvoeringsplannen en de daaraan gekoppelde middelen	16
2.6. Milieukosten.....	17
2.6.1. Internalisering van milieukosten	17
2.6.2. Kosten van de verwijdering van stoffen bij de drinkwaterbereiding	18

Inleiding

In het jaarprogramma voor 2008 werd één prioritair project voor het luik water weerhouden, namelijk de (re)organisatie van de waterzuiveringssector. Dit project is uitgewerkt in de loop van de jaren 2008 en 2009.

Voor de werkzaamheden rond dit project werden individuele overlegmomenten met de verschillende raadsorganisaties georganiseerd. Het secretariaat van de Minaraad stelde een discussienota op waarin standpunten en opmerkingen verwerkt werden. De resolutie van 5 maart 2008 van het Vlaams Parlement over de saneringsplicht voor afvalwater is de basis voor deze nota. In de loop van 2008 vonden ook diverse gesprekken plaats met diverse externe actoren uit de watersector (VMM, Aquafin, kabinet van de minister van Leefmilieu).

De Minaraad organiseerde vier werkgroepvergaderingen (op 6 november 2008, 11 december 2008, 22 januari 2009 en 4 februari 2009). Daarna volgde nog een schriftelijke procedure. De inbreng van de raadsorganisaties resulteert in het voorliggend advies. Het advies werd besproken op de raadszitting van 19 februari 2009.

Hubert David,
voorzitter Minaraad

Krachtlijnen

In het Jaarprogramma 2008 van de Minaraad werd een project over de (re)organisatie van de waterzuiveringssector opgenomen. De resolutie van het Vlaams Parlement van 5 maart 2008 over de saneringsplicht voor afvalwater en het programmadecreet van 24 december 2004, Hoofdstuk XIII 'Reorganisatie watersector' vormen de basis om de stand van zaken in het Vlaamse waterzuiveringsbeleid te evalueren. De Minaraad wil met dit advies enkele aanbevelingen formuleren om het waterzuiveringsbeleid verder uit te bouwen om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water te behalen tegen 2015 of, mits uitstel, tegen 2027.

De Raad geeft in een eerste luik enkele aanbevelingen voor het verhogen van het rendement van de waterzuiveringsinfrastructuur. De Minaraad vraagt een beleidskader voor de opmaak van de GUP's en formuleert enkele aanbevelingen voor de te hanteren methodiek in de GUP's. Voor de Raad moet ook de individuele zuivering aan bod komen in het GUP. De Raad vraagt de uitwerking van de rioolinventarisatieplannen. Door dergelijke inventaris wordt het bijsturen van de verschillende waterzuiveringsplannen vereenvoudigd. Om de afkoppeling te kunnen realiseren moet aandacht besteed worden aan de grachtenstelsels en de afkoppeling in stedelijke gebieden.

Bij het (her-)ontwerpen van een industrieterrein of een woonverkaveling moet er voldoende aandacht voor de waterhuishouding zijn. De Raad vraagt dat de waterbeheerders de watertoets correct toepassen en dat er stedenbouwkundige bepalingen in de verkavelingsvergunning worden opgelegd.

Om de transparantie en efficiëntie te verhogen worden door de verschillende wateractoren initiatieven uitgewerkt. De Minaraad somt deze op en geeft enkele aanbevelingen ter verbetering. Onder meer het indicatorenkader voor de uitwerking van een resultaatsverbintenis moet in de beheersovereenkomst van Aquafin met het Vlaamse Gewest worden vastgelegd. Ook vraagt de Raad dat een ecologische en economische maatstafvergelijking in de afvalwaterzuiveringssector wordt voorbereid.

De Raad stelt voor om maatregelen uit te werken die het rationeel watergebruik verder stimuleren. Zowel voor huishoudens, landbouwers en bedrijven moeten stimulansen ontwikkeld worden om rationeel watergebruik toe te passen. De Raad vraagt dat het Grijswaterbesluit wordt aangepast zodat ook ander initiatiefnemers en doelgroepen in aanmerking kunnen komen. Verder moet er een hogere prioriteit worden gegeven aan dossiers voor waterbesparing die in aanmerking komen voor subsidies via de ecologiesteun of via het VLIF.

Controle en handhaving van de overtreders moet via het Milieuhandhavingsdecreet worden uitgewerkt.

De Minaraad vraagt dat een duidelijke visie wordt ontwikkeld voor de financiering van de uit te werken projecten die vastgelegd zijn in het GUP. De financiering van het gemeentelijk waterbeleid moet duidelijk een onderscheid maken tussen onderhouds- en vervangingsprojecten enerzijds en uitbreidingsprojecten anderzijds. De subsidies moeten geënt worden op de bindende uitvoeringsplannen.

De Minaraad vraagt in het kader van een algemene overheidsvisie voor het waterbeleid aandacht voor de internalisering van milieukosten en voor de kosten van de verwijdering van stoffen bij de drinkwaterbereiding.

1. Probleemstelling

De Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater en de Europese Kaderrichtlijn Water zijn in Vlaanderen vertaald in resp. Vlarem II en het decreet Integraal Waterbeleid. De Europese Kaderrichtlijn Water vraagt een goede toestand van oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen tegen 22 december 2015. De goede toestand voor oppervlaktewaterlichamen slaat op een goede chemische, biologische en kwantitatieve en morfologische toestand. De goede toestand voor grondwaterlichamen slaat op een goede chemische en kwantitatieve toestand.

Het bereiken van een goede toestand van het watersysteem zal een uitgebreid pakket aan maatregelen vragen. De uitbouw van de afvalwaterzuiveringsinfrastructuur is er één van. Op dit moment is het nog onduidelijk of de maatregelen tegen 2015 (of tegen 2027 als Europa tweemaal uitstel toestaat) zullen volstaan. In Vlaanderen is de openbare zuiveringsinfrastructuur uitgebreid en de huishoudelijke belasting van het oppervlaktewater gestaag afgenomen sinds 1990¹. Bij de industrie werden, dankzij de inzet van een instrumentenmix zoals het vergunnings- en heffingenbeleid, positieve resultaten behaald. De verontreiniging door de landbouw is in de eerste plaats een kwestie van het mestbeleid. De goede toestand van het oppervlaktewater is echter nog veraf, zoals beschreven in MIRA-T 2005² en 2006³. De timing voor de uitbreiding van de zuiveringsinfrastructuur wordt vastgelegd in zoneringsplannen opgesteld door de Vlaamse Milieumaatschappij.

Eind 2007 was de zuiveringsgraad in Vlaanderen gestegen tot 70,3%. Het niveau van de zuiveringsgraad ligt in Vlaanderen relatief laag in vergelijking met de ons omringende landen. Dit geeft aan dat nog heel wat inspanningen geleverd moeten worden. In dit advies geeft de Minaraad aanbevelingen om de Europese en Vlaamse doelstellingen tegen 2015 of 2027 te kunnen realiseren.

Vooreerst gaat de Raad in op de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen die uitvoering moeten geven aan de zoneringsplannen. De Minaraad besteedt hierbij aandacht aan de principes die in de methodiek tot vaststelling van een gebiedsdekkend uitvoeringsplan (verder: GUP) moeten worden verankerd. Vervolgens wordt stilgestaan bij de afkoppelingsproblematiek en de huidige code van goede praktijk voor de aanleg van openbare rioleringen, voorbehandelingsinstallaties en kleinschalige rioolwaterzuiveringsinstallaties. Ten slotte gaat de Raad in op het ontwerp van verkavelingen en de waterhuishouding.

In een tweede luik staat de Minaraad stil bij de huidige initiatieven die gepland worden

¹ MIRA T- 2007 Focusrapport (2007), Hoofdstuk 7: Kwaliteit oppervlaktewater, Vlaamse Milieumaatschappij, www.milieurapport.be.

² MIRA T – 2005, Hoofdstuk 7: Beoogde fysisch-chemische kwaliteit van het watersysteem nog veraf, Vlaamse Milieumaatschappij, www.milieurapport.be.

³ MIRA T – 2006 Focusrapport, Hoofdstuk 4: Oppervlaktewater – Biologische kwaliteit nog steeds ondermaats, Vlaamse Milieumaatschappij, www.milieurapport.be.

om de transparantie en efficiëntie te verhogen in de watersector. De Raad geeft een overzicht van de verschillende initiatieven en geeft enkele aanbevelingen ter verbetering mee.

Vervolgens gaat de Minaraad in op mogelijke scenario's om rationeel watergebruik te stimuleren en in deel 4 wordt het handhavingsluik behandeld.

Ten slotte wordt het financiële luik van het te voeren waterbeleid onder de loep genomen. De Raad formuleert aanbevelingen om de financiering van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen te organiseren. Hierbij moet duidelijk aangegeven worden welke projecten gesubsidieerd kunnen worden en welke niet. De Minaraad vraagt in het kader van een algemene overheidsvisie voor het waterbeleid aandacht voor de internalisering van milieukosten en voor de kosten van de verwijdering van stoffen bij de drinkwaterbereiding.

2. Aanbevelingen

2.1. Bijdrage tot het verhogen van het rendement van de waterzuiveringsinfrastructuur

2.1.1. Richtinggevende principes GUP

In de loop van 2009 moet een GUP opgemaakt en goedgekeurd worden voor de Vlaamse gemeenten die over een goedgekeurd zoneringsplan beschikken. In deze plannen zal per project bepaald worden wie verantwoordelijk is voor de uitvoering ervan: de gemeente, het gewest of beide. Het GUP bepaalt tevens tegen welke datum dit project moet gerealiseerd worden om de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water te behalen. Een prioritisering zal ervoor zorgen dat er met de beschikbare middelen zo snel mogelijk en zoveel mogelijk vuilvracht gesaneerd zal worden.

[1] Gebiedsdekkende uitvoeringsplannen tegen 2010. Het is nog onduidelijk hoe de GUP's er zullen uitzien. Ze zullen worden opgemaakt door de VMM zoals decretaal is vastgelegd⁴. In de praktijk zal de VMM in overleg met de gemeenten de prioriteitstelling van de projecten bepalen met als doel het opstellen van een gefaseerde planning en de verdere concretisering van de zoneringsplannen in de GUP's. De Raad stelt vast dat er geen timing is opgelegd over de definitieve opmaak van deze uitvoeringsplannen. Hij vraagt dat de Vlaamse Regering dringend werk maakt van de uitvoering en de goedkeuring van deze plannen. De Raad vraagt dat het beleidskader nog in 2009 wordt goedgekeurd zodat de GUP's tegen eind 2010 afgewerkt en goedgekeurd kunnen worden. Bij een verder uitstel dreigen de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water niet gehaald te worden. De Raad dringt erop aan dat er voldoende ondersteuning wordt geboden om deze taak te kunnen uitvoeren.

[2] Maak GUP's bindend voor gemeenten. De GUP's zullen bindend zijn voor derden.⁵ De Raad meent echter dat de plannen ook effectief bindend moeten zijn voor de gemeenten, omdat in het verleden is gebleken dat niet alle gemeenten de aangekondigde plannen ook voortvarend uitvoeren. De Raad beveelt concreet aan om de subsidies voor de gemeenten te koppelen aan het GUP én om de mogelijkheid te voorzien (cf. afvalbeleid) van een ambtelijke indeplaatsstelling. De Raad stelt dat maatregelen om GUP's bindend te maken voor de gemeenten samen moeten hangen met de uitwerking van een haalbare financiering voor de gemeenten.

[3] Ontwikkel een objectief beoordelingskader voor het GUP. De VMM ontwikkelt in samenwerking met Aquafin het model voor de opmaak van de proefprojecten⁶.

⁴ Zie artikel 10.2.3, §1, punt 20, van het decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid van 5 april 2005.

⁵ Zie voetnoot 4.

⁶ Het model wordt uitgetest op 12 proefgebieden: Kortemark, Maldegem, Roeselare, Eke, Stekene, Blaasveld, Aalst, Beersel, Kermt, Tielt-Winge, Nijlen en Eksel. De proefgebieden zijn verspreid over heel Vlaanderen en zijn verschillend van aard zodat extrapolatie over heel Vlaanderen mogelijk is. Het model is gebaseerd op de masterplannen van Aquafin waarin de projecten door een rekenalgoritme gesorteerd staan.

De Raad stelt vast dat er nog volop gesleuteld wordt aan de evaluatie van deze proefprojecten en wenst dan ook van de gelegenheid gebruik te maken om enkele aanbevelingen te doen. Deze kunnen mee opgenomen worden bij deze evaluatie of bij de praktische uitwerking van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen door de VMM.

- De Raad vraagt dat het GUP om de zes jaar wordt bijgestuurd. Op die manier wordt het GUP in samenhang met de deelbekken- en bekkenbeheerplannen en de zoneringsplannen geactualiseerd. Een vroegtijdige herziening kan zich mogelijk opdringen bij aanzienlijke wijzigingen in de ruimtelijke planning.
- De Minaraad vraagt dat behalve de uitbreidingsprojecten ook de vervangingsprojecten mee in de GUP's worden opgenomen en dit omwille van hun ecologische en economische impact.
- Het overnamepunt moet duidelijk gedefinieerd worden. Er zijn momenteel nog delen van de rioolstreng waarover discussie is wie deze moet beheren en bekostigen (cf. de verbindingsriolen). Enerzijds spreekt men van de omslagwaarde⁷ per gemeente en anderzijds van het overnamepunt⁸ bij de zoneringsplannen. Voor het GUP is het overnamepunt essentieel. De Raad verwacht dat het overnamepunt in het GUP wordt vastgelegd. Ook de verantwoordelijkheden voor de verbindingsriolen in het centraal gebied, zoals vastgesteld in de zoneringsplannen, moeten dringend geregeld worden.
- De methodiek van de GUP's is gebaseerd op de methodiek die gebruikt wordt in de masterplannen van Aquafin. De masterplannen houden echter geen rekening met de toestand van een individueel gebied of de te bereiken milieukwaliteitsnormen in een bepaald gebied. De berekeningswijze is gebaseerd op de bruto-uitstoot in een bepaald gebied. Hierdoor worden specifieke omgevingsaspecten voor een gebiedsspecifieke aanpak niet opgenomen in het GUP. De Raad vraagt dat er bij de prioriteitstelling van de verschillende aspecten rekening wordt gehouden met gebiedsspecifieke factoren zoals lozingen in de omgeving van een drinkwaterwingebied, kwetsbare gebieden, natuurgebieden, enz.
- Grachtenstelsels hebben een duidelijke functie in een gescheiden stelsel door hun groot bufferend vermogen en mogelijkheid tot infiltratie. De Raad vraagt grachtenstelsels mee in rekening te brengen in het GUP.
- Het GUP moeten weergeven welke investeringen in aanmerking komen voor subsidies. Het moet inzicht geven in de financiële behoeften.

[4] Maak rioolinventarisatieplannen op. Het Regeerakkoord 2004-2009⁹ stelt dat de gemeenten de rioolinventarisatieplannen moeten opmaken waarop in de toekomst de uitvoeringsplannen gebaseerd kunnen worden. Het regeerakkoord bepaalt: "We bakenen de zuiveringszones prioritair af. Daarna stelt elke gemeente,

⁷ Zie art. 1, punt 14°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2006 houdende de vaststelling van de regels voor de scheiding tussen de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsverplichting en de vaststelling van de zoneringsplannen. "De omslagwaarde is de waarde die per gemeente is bepaald en die de minimaal ingezamelde of in te zamelen vuilvrucht aangeeft voor er sprake kan zijn van een gewestelijke saneringsopdracht. De tabel met de omslagwaarde per gemeente is opgenomen in bijlage I, gevoegd bij dit besluit. Voor de landelijke deelgemeenten van de gemeenten met een omslagwaarde die groter is dan of gelijk is aan 500 IE wordt de omslagwaarde bepaald op 100 IE. De lijst van landelijke deelgemeenten is opgenomen in bijlage II, gevoegd bij dit besluit."

⁸ Zie art. 1, punt 15°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2006. "Het overnamepunt is het punt waar, op basis van de zoneringsplannen, geoordeeld wordt dat de gemeentelijke saneringsopdracht eindigt en de bovengemeentelijke saneringsopdracht begint."

⁹ Zie Regeerakkoord Vlaamse Regering 2004-2009, p. 71.

al dan niet in het kader van intergemeentelijke samenwerking, een gebiedsdekkend gemeentelijk uitvoeringsplan op. Vóór 31 december 2005 laten de gemeenten een gedetailleerde modelleringstudie van de waterafvoer tot op het niveau van de straatriolering (niveau 4) uitvoeren. Het Vlaamse Gewest geeft daartoe een financiële incentive en houdt toezicht op de bovengemeentelijke coördinatie.”

De Minaraad merkt op dat de opmaak van de rioolinventarisatieplannen nog altijd in de beginfase zit. De rioolinventarisatieplannen die momenteel bestaan kwamen tot stand op eigen initiatief van de rioolbeheerders. Voor de Raad is deze inventaris broodnodig want hierop kan de beheerder van de rioleringsinfrastructuur zich baseren om een onderhouds- en vervangingsplan op te maken (cf. ontwerp van code van goede praktijk van Vlario). De Raad meent dat via een degelijke inventaris op een gestructureerde manier (bij onderhouds- en optimalisatieprojecten) prioriteiten kunnen worden vastgelegd en de knelpunten van bestaande rioleringsstrengen kunnen worden opgelost. Dergelijke inventaris vereenvoudigt het bijsturen van de GUP's en de zoneringsplannen. De Raad dringt erop aan dat de Vlaamse overheid zorgt voor gebiedsdekkende inventarisaties en dat deze gegevens ook voor andere doelen ter beschikking worden gesteld (bv. voor gecombineerde projecten, modellering of dataverzameling op Vlaams niveau).

[5] Zorg voor een duidelijke en heldere organisatie van de individuele zuivering.

- De Raad steunt ten volle de certificatie van IBA's via Certipro en vraagt dat er verder wordt geïnvesteerd in onderzoek naar efficiënte concepten, met aandacht voor kostentechnische en milieutechnische aspecten van zuiveringssystemen.
- Er moet meer kennis worden opgebouwd om in het buitengebied een verantwoorde keuze in zuivering te kunnen maken tussen een IBA-systeem, een drukriolering of een 2-DWA systeem. Verder onderzoek is noodzakelijk om de keuze tussen de verschillende zuiveringstechnieken te verantwoorden. De Raad vraagt dat de overheid investeert in dergelijk onderzoek door de promotie van een Vlaams kenniscentrum waarin dit wordt gestimuleerd.
- De doorstroming van de informatie naar de burger moet op punt gezet worden. Vele burgers weten nog altijd niet of ze al dan niet een IBA moeten plaatsen. De Raad vraagt dat bij de definitieve goedkeuring van het GUP de burgers voldoende geïnformeerd worden over de inhoud van de zoneringsplannen en de GUP's.
- De methodiek van de GUP's is gebaseerd op de methodiek die gebruikt wordt in de masterplannen van Aquafin. Deze plannen bevatten geen afweging van de planning van de IBA's. De Raad vraagt dat er een aangepaste methodiek wordt uitgewerkt voor de fasering in tijd van de IBA's. De GUP's zullen dus rekening moeten houden met deze prioriteitstelling op basis van omgevingsfactoren zoals onder meer in kwetsbare gebieden, drinkwaterwingebieden, recreatiegebieden, natuurgebieden, enz. (zie aanbeveling [3] 'Ontwikkel een objectief beoordelingskader voor het GUP')
- De Raad wijst op een mogelijk en tijdelijk conflict tussen bouwvoorschriften (die een onmiddellijke verplichting tot uitvoering van de IBA opleggen aan de bouwheer) en een eventuele, gefaseerde uitvoering van IBA's, vastgelegd in het GUP, in geval de gemeente een collectieve plaatsing en beheer van IBA's organiseert. De Raad meent dat gemeenten die beslissen om IBA's collectief te beheren, duidelijkheid moeten verschaffen over de plichten van de bouwheer in de periode tussen deze beslissing en de uitvoering van het GUP.

2.1.2. Afkoppeling stimuleren

Een verhoogde frequentie en intensiteit van regenbuien veroorzaakt vaker overstromingen en afstroming van regenwater. Dergelijke pieken worden niet altijd voldoende opgevangen omdat drainagesystemen en watercollectoren hierop niet zijn gedimensioneerd.¹⁰ Bovendien stort bij hevige regenbuien het sterk vervuilde bezinksel uit de rioolbuizen over in de waterlopen. Door lekkende riolen en overstorten komt het afvalwater niet bij de RWZI, maar wordt het grondwater en het oppervlaktewater vervuild of wordt zuiver grondwater gedraineerd naar het zuiveringstation. Soms zijn grachten of waterlopen aangesloten op de riolering. Deze instroom van te sterk verdund afvalwater heeft een negatieve impact op de zuiverende werking van de RWZI. Teveel regenwater in de riolering kan in bepaalde gebieden leiden tot wateroverlast. Daarom is het beter om regen- en afvalwater bij de bron te scheiden en af te koppelen (aan de perceelsgrens).¹¹ De Raad beveelt dan ook aan om maximale afkoppeling als uitgangspunt in het beleid aan te houden waarbij, zeker voor nieuwe projecten, een gemeenschappelijke aanpak centraal moet staan.

[6] Geef aandacht aan de afkoppeling in stedelijke gebieden. De Minaraad is zich ervan bewust dat het in stedelijke gebieden moeilijker is hemelwater volledig af te koppelen en vraagt daarom specifieke aandacht voor het opstellen van richtlijnen voor verstedelijkte gebieden. In stedelijke gebieden moet aandacht gaan naar de bestemming van het opgevangen hemelwater om wateroverlast en verdroging tegen te gaan. De Minaraad herhaalt zijn pleidooi uit het advies over de zoneringsplannen¹² met betrekking tot de prioriteiten inzake afvoer van hemelwater. Hemelwater wordt bij voorkeur opgevangen voor hergebruik. Het hemelwater dat niet hergebruikt kan worden, moet zoveel mogelijk geïnfiltreerd worden en pas daarna komen het bufferen en het vertraagd lozen van hemelwater in een oppervlaktewater of in een kunstmatige afvoerweg voor hemelwater aan bod. De Raad is van mening dat ook in verstedelijkte gebieden deze volgorde als uitgangspunt kan worden gebruikt. Voor de Raad is het noodzakelijk dat er voldoende kennis en ervaring wordt opgebouwd om een gedegen beleid op te zetten voor een optimale waterhuishouding in stedelijke gebieden. De Raad vraagt dat de overheid investeert in dit onderzoek om kennis te verzamelen en ter beschikking te stellen voor de rioolbeheerders, naar analogie met voorbeelden in het buitenland.

[7] Zorg voor duidelijke richtlijnen bij afvoer van hemelwater. De Minaraad is bezorgd om de kwaliteit van het afstromend water van bepaalde verharde oppervlakten (bv. drukke wegen). Er dient onderzocht te worden aan welke kwaliteitsvereisten afstromend regenwater moet voldoen en wat de mogelijkheden zijn om hiermee om te gaan. De Raad vraagt dat de Vlaamse overheid duidelijke

¹⁰ Koninklijk Instituut voor het Duurzame Beheer van de Natuurlijke Rijkdommen en de Bevordering van Schone Technologie vzw, Klimaatverandering in België, Wat zijn de gevolgen voor de rivierbekkens, onze kust, het drinkwater en ons cultureel erfgoed? Impact en aanbevelingen in het kader van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling, VERHANDELING Nr. 12 – December 2006, p. 15 van 57.

¹¹ Advies 08/03 Minaraad en SERV over de opmaak van zoneringsplannen en advies 05/26 Minaraad over lokale waterzuiveringsaspecten.

¹² Zie gemeenschappelijk advies 08/03 SERV en Minaraad over het ontwerp van besluit tot wijziging van Vlarem I en II naar aanleiding van het vaststellen van de zoneringsplannen, p. 4 van 8.

richtlijnen uitwerkt waarbij rekening wordt gehouden met de aard en de omvang van verharde oppervlakten en dit in functie van de aard en de omvang van de activiteiten.

- [8] Zorg voor een beleid rond de opwaardering van grachtenstelsels.** Ten slotte vraagt de Minaraad aandacht voor de opwaardering van grachtenstelsels als infrastructuur voor de afvoer van niet-verontreinigd hemelwater of van niet als grijswater herbruikbaar gezuiverd afvalwater. Dat afvalwater moet voldoen aan de lozingsnormen voor oppervlaktewater en aan de voorwaarden van de omzendbrief van 23 september 2005. De Raad wijst er ook op dat de milieuvergunningaanvraag voor de lozing de watertoets gunstig moet doorlopen. Grachten hebben immers een groot bufferend vermogen en zorgen voor voldoende infiltratie naar de grondwaterlagen. Voor de Raad hebben grachtenstelsels een duidelijke functie in een gescheiden stelsel. De bevoegdheden over grachten en kleinere waterlopen (inclusief de aanleg, de financiering en het onderhoud) zijn verdeeld tussen verschillende waterbeheerders. De Raad vraagt om de afstemming tussen deze actoren te verbeteren binnen de waterschappen en om de grachtenstelsels te inventariseren om ze zo in rekening te kunnen brengen bij de opmaak van de GUP's.

2.1.3. Code van goede praktijk

- [9] Herzie de code van goede praktijk.** De Minaraad is van mening dat duidelijke en goed hanteerbare richtlijnen de sleutel zijn tot het opstellen van een effectief beleid. De afkoppeling van hemelwater en afvalwater moet verder gepreciseerd worden in de bestaande code van goede praktijk. De huidige code van goede praktijk¹³ dateert van 1996. Het is thans noodzakelijk om de hierin beschreven richtlijnen bij te stellen. Deze zijn immers te gedetailleerd en te mathematisch opgesteld, waardoor terreinspecifieke verschillen gemakkelijk over het hoofd worden gezien. De Minaraad vraagt dat bij de herziening van de code van goede praktijk praktische en hanteerbare normen worden opgesteld.

2.1.4. Zorg voor een beleid dat zowel stimulerend als ontradend werkt

De afkoppeling van regenwater en afvalwater wordt geregeld in het Vlarem en in de gewestelijke stedenbouwkundige verordening¹⁴. De burger is verplicht om het gescheiden stelsel op eigen terrein te realiseren. Bij nieuwbouw en herbouw moet het regenwater gescheiden afgevoerd worden van het afvalwater en dient het ook te worden hergebruikt en/of gebufferd en geïnfilterd. De Minaraad vraagt om dit principe ook toe te passen bij grondige verbouwingen. Bij bestaande gebouwen moet het regenwater gescheiden worden van het afvalwater en moet het regenwater ook zoveel als mogelijk afgekoppeld worden op het moment dat er in de weg een gescheiden rioleringsstelsel wordt aangelegd. Het scheiden van regenwater en afvalwater en het afkoppelen van regenwater van de riolering is de verantwoordelijkheid van de particulier. Bij nieuwbouw, herbouw en grondige verbouwingen zou de gemeente hierop moeten toezien. In bestaande gebouwen (als er een rioolproject is in de straat) moet de

¹³ VMM, Code van goede praktijk voor de aanleg van openbare riolen, individuele voorbehandelingsinstallaties en kleinschalige rioolwaterzuiveringsinstallaties, Aalst, december 1996.

¹⁴ De gewestelijke stedenbouwkundige verordening is terug te vinden op: <http://www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/Nwetgeving/uitvoeringsbesluiten/hemelwater.html>.

burger zoveel mogelijk aangespoord worden om dit beleid te volgen.

[10] Zorg voor een transparant afkoppelingsbeleid. De gemeente heeft een aantal mogelijkheden om dit te sturen. Op perceelsniveau kan de gemeente stimulerend optreden via adviesverlening en via financiële stimuli. Er moet pragmatisch opgetreden worden om indien nodig burgers zoveel mogelijk te begeleiden bij de afkoppeling. De Raad vraagt dat de Vlaamse overheid en de gemeenten een beleid ontwikkelen dat transparant is en stabiel in de tijd en waarbij gefocust wordt op ondersteuning (technisch en financieel) van de groepen die dit nodig hebben.

2.1.5. Voorzie buffering op bedrijventerreinen en in woonverkavelingen

Bij het (her-)ontwerpen van een industrieterrein of een woonverkaveling moet er voldoende aandacht voor de waterhuishouding zijn. De ontwikkelaar legt (op eigen initiatief of eventueel aanbevolen door de betrokken wateractor) regels op in de verkoopvoorwaarden. De ontwikkelaar tracht de principes van integraal waterbeleid inzake buffering, hergebruik en afvoer van hemel- en afvalwater in deze voorwaarden te integreren. Hij moet de afweging maken tussen ecologische, economische en sociale belangen om de verkoopprijs binnen de perken te houden.

[11] Pas de watertoets correct toe. Een sturend instrument hierbij is de watertoets. Het is een belangrijk instrument om de aandacht te vestigen op het streven naar een goede waterhuishouding. De Raad stelt vast dat in de praktijk bij de watertoets geen specifieke voorwaarden voor de inrichting van de verkaveling zijn opgenomen. De Raad vraagt dat bij het afleveren van de verkavelingsvergunning dergelijke voorwaarden worden opgenomen in de watertoets. Hij vraagt dat buffering prioritair is en als algemeen uitgangspunt binnen de contouren van de bedrijventerreinen en woonverkavelingen wordt gerealiseerd.

[12] Voorzie stedenbouwkundige bepalingen in de verkavelingsvergunning. De Raad beseft dat een geïntegreerd beleid voor de ontwikkeling van de waterhuishouding al bij de ruimtelijke planning aan bod moet komen. Zowel de projectontwikkelaars als de verkavelaars moeten verplicht worden om bij verkavelingsprojecten (bedrijventerreinen en woonprojecten) voorzieningen voor de bestemming van hemelwater en afvalwater aan te leggen. De Minaraad is van mening dat dit een win-winsituatie is voor de verschillende partijen. Een weldoordachte projectaanpak zorgt ervoor dat wateroverlast vermeden wordt, zowel ter plaatse als verder benedenstrooms in het gebied. Bovendien voorkomt een dergelijke aanpak eventuele toekomstige dure maatregelen en investeringen.

2.2. Transparantie en efficiëntie verhogen in de watersector

In de Kaderrichtlijn Water gaat veel aandacht uit naar het correct doorrekenen van de prijs van de waterdiensten aan de klanten. Tegen eind 2010 moet het waterprijsbeleid zodanig georganiseerd zijn dat het de watergebruikers aanspoort om de watervoorraden efficiënt te gebruiken en op die manier bij te dragen tot de milieudoelstellingen van de richtlijn.

De Raad stelt in dit opzicht dat de aanbieders van waterdiensten adequate prikkels moeten inbouwen (via tariefregulering, benchmarking...) om de klant- en resultaatsgerichtheid, kostenefficiëntie en innovatiegerichtheid te verzekeren. Momenteel worden hiervoor door de verschillende wateractoren initiatieven uitgewerkt. De Raad somt hieronder de verschillende initiatieven op en geeft enkele aanbevelingen ter verbetering.

[13] Aanbevelingen bij de resultaatsverbintenis voor Aquafin en de internationale benchmarking. In de beheersovereenkomst tussen Aquafin en het Vlaamse Gewest werd al een eerste stap gezet naar een resultaatsverbintenis. De indicatoren hebben enkel betrekking op de exploitatie van de rioolwaterzuiveringsinstallatie en niet op de leidingen, overstorten, pompstations, enz. Daarom wordt door de VMM, in samenwerking met Aquafin, concreet gewerkt aan een indicatorenkader. Dit kader bevat een pakket van 5 indicatoren voor de investeringsopdracht: conformiteit van het concept, ecologisch rendement, technische kwaliteit, kostprijs en timing. Een tweede pakket van 5 indicatoren zal de ecologische performantie beter in kaart brengen. De 5 indicatoren zijn: continue bedrijfsvoering RWZI/KWZI, globaal zuiveringsrendement, correcte werking pompstations en kritieke doorvoerleidingen, correcte werking overstorten, beheer van het rioleringsstelsel. Het indicatorenkader zit momenteel in de eerste operationele fase. Op welke manier dit indicatorenkader in de beheersovereenkomst van Aquafin met het Vlaamse Gewest wordt vastgelegd is nog onduidelijk. Daarnaast treft Aquafin de voorbereidingen voor een internationale benchmarking over de ecologische performantie. Hiervoor werd contact opgenomen met Veolia in Frankrijk en met het waterschap Zeeuws-Vlaanderen in Nederland. De eerste proefprojecten zijn opgestart in samenwerking met Veolia. Met het waterschap Zeeuws-Vlaanderen zijn nog geen concrete oefeningen gemaakt.

Op korte termijn moet er volgens de Raad werk gemaakt worden van een echte resultaatsverbintenis. De Minaraad gaat ervan uit dat de resultaatsverbintenis de ecologische performantie van de bovengemeentelijke sanering evalueert. Het resultaat van deze beoordeling wordt in een rapport beschreven. De vergoeding aan Aquafin zou dan gedeeltelijk afhankelijk gemaakt kunnen worden van het bereikte resultaat. Aquafin kan enkel verantwoordelijk worden gesteld voor de indicatoren die ze zelf kan sturen. De Raad is van mening dat een resultaatsverbintenis in beide richtingen kan werken, bestraffend en belonend.

[14] Aanbevelingen bij ecologische benchmarking afvalwaterzuiveringsector. Er zijn momenteel geen goede gegevens beschikbaar betreffende de ecologische performantie van de rioolbeheerders. Een eerste stap is dus het verzamelen van die gegevens. De VMM ontwikkelt hiervoor een indicatorenkader, maar een degelijke inschatting van de ecologische performantie kan niet zonder goede en gebiedsdekkende rioolinventarisatieplannen (zie hiervoor aanbeveling [1] 'Gebiedsdekkende uitvoeringsplannen tegen 2010'). De Raad vraagt om – in afwachting van gebiedsdekkende gegevens - proefprojecten op te starten in pilootgebieden.

[15] Aanbevelingen bij economische benchmarking afvalwaterzuiveringssector. De economische toezichthouder van de VMM heeft recent een economische rapporteringstool ontwikkeld. Hiermee wenst de VMM in eerste instantie de totaliteit van de gemeentelijke kosten in kaart te brengen en een relatie te leggen met de aangerekende kosten aan de abonnees en de eigen waterwinners. De VMM tracht zoveel mogelijk basisinformatie over gemeentelijke uitgaven voor afvalwaterzuivering te verzamelen. De Raad stelt dat dit een zeer nuttig instrument is om transparantie in de basisinspanningen van de gemeentelijke saneringsfactoren te verzekeren. De Raad stelt dat een benchmarking zal leiden tot een verbetering van de efficiëntie. De Minaraad vraagt dat op korte termijn een maatstafvergelijking tussen de verschillende actoren wordt opgemaakt.

[16] Aanbevelingen bij economische en ecologische benchmarking

drinkwatersector. Op initiatief van de drinkwatermaatschappijen wordt een benchmarking uitgevoerd. De benchmarkcyclus zal over drie jaren lopen. In het najaar van 2008 werd het eerste deel 'financiën en efficiëntie' opgestart op basis van de jaarcijfers van 2007. De resultaten van het eerste deel zullen bekend zijn in het voorjaar 2009. Op het vlak van waterkwaliteit, dienstverlening en milieu werden in het najaar van 2008 de te verzamelen gegevens afgeleid. In 2010 wordt de benchmarking over deze gegevens uitgevoerd.

De Minaraad stemt in met deze initiatieven en ondersteunt het proces ten volle. Hij pleit ervoor dat de resultaten, in tegenstelling tot de eerste benchmarking¹⁵, openbaar worden gemaakt. De Raad vraagt dat aan de benchmark verbeterprogramma's worden gekoppeld met meetbare doelstellingen zodat de bedrijfsgebonden prestaties verder kunnen verbeterd worden. De Raad stelt vast dat de Nederlandse drinkwaterbedrijven door het uitvoeren van een vrijwillige benchmarking al goede resultaten hebben geboekt: 23 procent meer efficiëntie in tien jaar.¹⁶

[17] Vul het economische toezicht voor de drinkwatersector verder in. Met het verzameldecreet van 2008 werd het economisch toezicht op de drinkwatersector toevertrouwd aan de VMM. De Raad stelt vast dat momenteel met de voorziene regeling in het verzameldecreet van 2008 de verschillende taken en opdrachten niet naar behoren kunnen uitgevoerd worden.^{17, 18} De Raad vraagt om de nodige middelen te voorzien om de huidige moeilijkheden weg te werken en de rol als onafhankelijk toezichthouder te verzekeren (cf. CREG).

2.3. Rationeel watergebruik

In de afgelopen eeuw hebben menselijke activiteiten de watercyclus sterk beïnvloed: het bodemgebruik is sterk gewijzigd, het debiet van rivieren is veranderd, de ondoorlaatbare oppervlakte is toegenomen en er zijn waterbekkens gebouwd. Temperatuur, neerslag en evaporatie grijpen zowel in op het debiet van rivieren als op de grondwaterreserves.

Als gevolg van de klimaatsverandering zou de toename van de neerslag paradoxaal genoeg ook gepaard kunnen gaan met waterschaarste in de zomer. En dit op een moment van stijgende vraag in bepaalde periodes naar zowel water voor consumptie als voor de landbouw. De drogere zomers en een sterkere verdamping kunnen leiden tot een vermindering van de ondergrondse watervoorraden en plaatselijk tekorten veroorzaken.¹⁹

¹⁵ SVW (2002) *Sectorresultaten van een bedrijfsvergelijkend onderzoek binnen de Vlaamse drinkwatersector*. 6 november 2002, p. 91.

¹⁶ Zie website Samenwerken aan water. Deze website van de koepelorganisaties VNG, Unie van Waterschappen en Vewin geeft een overzicht van de huidige samenwerkingsinitiatieven. <http://www.samenwerkenaanwater.nl/content/benchmarking/index.html>

¹⁷ Rapport SERV, *De prijs van water 2008: analyse en aanbevelingen*, Brussel, 11 juni 2008.

¹⁸ Minaraad, 24 april 2008, Advies over het voorontwerp van decreet houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu, energie, openbare werken en landbouw, p. 10 van 27. en: SERV, 14 mei 2008, Advies over het verzameldecreet diverse bepalingen inzake energie leefmilieu openbare werken landbouw en visserij, p. 31 van 34.

¹⁹ Jean-Pascal van Ypersele en Philippe Marbaix (onder leiding van), *Impact van de*

Om de watervoorziening veilig te stellen moeten grotere watervorraden in Vlaanderen worden aangelegd. Bovendien zou een vermindering van het watervolume in de zomer een negatieve invloed kunnen hebben op de kwaliteit van het oppervlaktewater.²⁰

Andere studies en rapporten bevestigen dit. Volgens een rapport uit 2006 van het Koninklijk Instituut voor het Duurzame Beheer van de Natuurlijke Rijkdommen en de Bevordering van Schone Technologie vzw kan een droge zomer de waterreserves met 8% tot 15% doen dalen.²¹ Een studie van de KUL²² geeft aan dat tijdens droge zomers de laagste rivierdebiëten met meer dan 50% kunnen dalen. De Raad meent dan ook dat bijkomende maatregelen met het oog op rationeel watergebruik noodzakelijk zijn.

[18] Rationeel watergebruik stimuleren bij huishoudelijke verbruikers. Uit de studie van de SERV over de Vlaamse watersector (d.d. februari 2007) en de aanbevelingen (d.d. september 2007) blijkt dat slechts 3 van de 14 drinkwatermaatschappijen een vorm van progressieve tarifiering hebben voor kleinverbruikers en één hanteert ook voor grootverbruikers een progressief tarief.

Voor huishoudelijke verbruikers heeft een adequaat progressief systeem een grote potentie om overgebruik (zwembaden, tuinsproeiers) en piekverbruik te ontmoedigen én zet het aan tot meer efficiëntie. De Raad beveelt aan om systemen voor progressieve tarifiering te overwegen voor huishoudelijke verbruikers. Deze aanpak dient te kaderen in een algemene overheidsvisie op de financiering van het waterbeleid. De Raad wijst erop dat de vrijstelling - van 15 m³ per persoon - al een eerste vorm van progressieve tarifiering inhoudt. De Raad beveelt dan ook aan om een verdere vorm van progressieve tarifiering te overwegen voor huishoudelijke klanten.

[19] Rationeel watergebruik stimuleren bij grootverbruikers en kleinverbruikers – landbouwbedrijven en kleine KMO's. Ook grootverbruikers en kleinverbruikers - landbouwbedrijven en kleine KMO's - moeten gestimuleerd worden om meer aandacht te hebben voor rationeel watergebruik in hun bedrijfsvoering, maar hier is de problematiek complexer. De Raad is van mening dat in een aantal gevallen er mogelijkheden zijn om het drinkwater- en/of grondwaterverbruik te verminderen indien men voldoende kennis opbouwt van de verschillende waterstromen en de toepassingen in de organisatie. De Raad is van mening dat een waterscan of wateraudit door deze afnemers nuttig en wenselijk kan zijn, in de eerste plaats in die gebieden waar zich problemen voordoen met de grondwaterkwantiteit. De POM West-Vlaanderen biedt dit kosteloos aan voor de West-Vlaamse bedrijven.

[20] Zorg voor samenhang tussen de instrumenten. Er zijn verschillende instrumenten relevant (o.a. heffing grondwater, heffing afvalwater, captatie oppervlaktewater, prijs drinkwater, milieuvergunning). Het is het samenspel

klimaatverandering in België, Greenpeace, Brussel, 2004, p. 32 van 44.

²⁰ Dhr. P. Gabriëls, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Administratie Land- en Tuinbouw (ALT) Afdeling Monitoring en Studie (AM&S), *Verwachte klimaatverandering, gevolgen voor landbouw in Vlaanderen*, informatieblad, maart 2005.

²¹ Zie voetnoot 10.

²² P. Willems, O. Boukhris, J. Berlamont, K. Van Eerdenbrugh, P. Viaene, J. Blanckaert (2007), *'Impact van klimaatverandering op Vlaamse rivieren'*, Het Ingenieursblad, 29, januari 2007, 28-33 + uitgebreid artikel in pdf formaat op www.hetingenieursblad.be, 8 p. (www.kviv.be/hetingenieursblad/images/07-1%20Klimaatverandering%20-%20lange%20versie.pdf).

hiervan dat invloed heeft op het waterverbruik. De Raad vraagt om deze instrumenten in samenhang te herzien om invulling te geven aan de bepalingen van de Kaderrichtlijn Water.

Daarnaast zou onderzocht worden in hoeverre een vergunningsverlening gebaseerd op vuilvracht een bijdrage kan leveren voor een verder doorgedreven waterbesparing, zonder een hypotheek te leggen op de milieukwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater en de controlemogelijkheden.

[21] Hergebruik op alle niveaus stimuleren. Het huidige besluit van de Vlaamse Regering over de subsidiëring van grijswatercircuits regelt enkel de toekenning van subsidies voor grijswaterleveranciers. Grijswaterleveranciers worden gedefinieerd als de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk, zoals bedoeld in het decreet betreffende water bestemd voor menselijke aanwending.²³ De Raad vraagt zich af of het opentrekken van de toekenning van subsidies aan andere waterbeheerders kan zorgen voor de verdere uitbouw van grijswatercircuits in Vlaanderen. Het Regeerakkoord 2004-2009 van de Vlaamse Regering, p. 72, vermeldt: "We beperken het aanboren van de grondwatervoorraden zoveel als mogelijk. We beperken het gebruik van grondwater tot die toepassingen waar het onontbeerlijk is voor het productieproces. We stimuleren het onderzoek naar alternatieven om het gebruik van grondwater te sparen (grijswatercircuit)." De Minaraad stelt vast dat bedrijven voorstander zijn van het aanwenden van grijswater voor toepassingen waar laagwaardig water kan gebruikt worden. De Raad stelt vast dat tot op heden slechts één project is uitgevoerd²⁴ en meent dat er voldoende initiatieven mogelijk zijn bij verschillende waterbeheerders en wateractoren. Hij vraagt dat het Grijswaterbesluit wordt aangepast zodat ook andere initiatiefnemers en andere doelgroepen in aanmerking kunnen komen. De nadruk moet liggen op projecten die een groot waterbesparingspotentieel hebben, wat volgens de Raad moet blijken uit een wateraudit.

[22] Geef een hogere prioriteit aan de subsidiedossiers voor waterbesparing. Investerings in rationeel watergebruik kunnen ook gesteund worden door het verlenen van subsidies via de ecologiesteun voor de industrie of via het VLIF voor de landbouw. Om milieuvriendelijke technieken in bedrijven te bevorderen is het toekennen van investeringssteun in het kader van het ecologiecriterium dus mogelijk. De Minaraad stelt dat ook projecten die mikken op waterbesparing in aanmerking moeten komen voor subsidies via de VLIF-steun en via de ecologiesteun, waar deze voorrang moeten krijgen. De Raad vraagt een uitbreiding van de limitatieve technologieënlijst met curatieve en preventieve technieken voor waterbesparing, zolang de huidige call-methode wordt toegepast. De rangschikking van alle subsidieaanvragen voor ecologiesteun wordt opgesteld op basis van een formule²⁵ waarin de performantiefactor het zwaarst doorweegt. De subsidiedossiers worden gerangschikt volgens de behaalde totaalscore. De Raad vraagt dat de performantiefactor²⁶ bij projecten voor

²³ Zie art 3 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 11 juni 2004 houdende het toekennen van een gewestbijdrage aan grijswaterleveranciers voor de uitbouw van grijswatercircuits ter bescherming van de kwetsbare watervoerende lagen.

²⁴ Zie website van IWVA over het project Wulpen: Productie van Infiltratiewater uit effluent, <http://www.iwva.be/page.jsp?id=39&parentId=34>.

²⁵ De formule voor de rangschikking van de ingediende projecten is als volgt opgesteld: $S = (P \times 0.9) + (C \times 0.03) + (A \times 0.03) + (M \times 0.04)$, waarin P de performantiefactor is.

²⁶ De lijst van technologieën waarvoor een ecologiepremie kan aangevraagd worden is terug te

hemelwaterhergebruik²⁷ en grijswaterhergebruik door middel van tertiaire waterzuiveringstechnieken²⁸ een grotere prioriteit krijgt in de bestaande instrumenten voor het verkrijgen van subsidies.

- [23] De openbaredienstverplichtingen in het decreet Water bestemd voor Menselijke Aanwending verder uitwerken.** Het decreet Water bestemd voor Menselijke Aanwending van 24 mei 2002 legt de waterleverancier openbaredienstverplichtingen op die betrekking kunnen hebben op:
- de exploitatie, het onderhoud en de ontwikkeling van het openbaar waterdistributienetwerk;
 - het bevorderen van duurzaam watergebruik;
 - het in acht nemen van milieuzorg bij de winning, de behandeling en de distributie van water, enz.;
 - verder kan de Vlaamse Regering na consultatie van de reguleringsinstantie andere openbaredienstverplichtingen of nadere regels opleggen bij bestaande openbaredienstverplichtingen.

In het advies van SERV en Minaraad over het verzameldecreet (08/21) wordt aangedrongen op: "de uitwerking en de uitvoering van openbaredienstverplichtingen en de invoering van een normenstelsel voor duurzaam watergebruik. De Raad vraagt dan ook de volledige uitvoering van het decreet in kwestie." Enkele drinkwatermaatschappijen hebben sensibilisatiecampagnes georganiseerd en geven via hun website tips voor rationeel watergebruik. Momenteel bestaat er geen overzicht van de al gerealiseerde projecten. Evenmin zijn er ecologische vrijstellingen vastgelegd door de drinkwatermaatschappijen.²⁹ De Raad vraagt dat de uitwerking en de uitvoering van de openbaredienstverplichtingen dringend wordt opgenomen. Hij stelt voor dat de toezichthouder op drinkwater in de schoot van de VMM deze analyse maakt en de aanbevelingen betreffende de uitwerking van dienstverplichtingen doet aan de Vlaamse Regering.

2.4. Controle en handhaving

- [24] Werk regels uit voor de burger via het Milieuhandhavingsdecreet.** Gemeenten zijn verplicht een optimaal gescheiden of volledig gescheiden rioolstelsel aan te leggen bij de aanleg van een nieuwe riool of bij de vervanging van een oude riool. Een gescheiden rioolstelsel kan enkel functioneren indien de particulieren hun afvalwater aansluiten op het rioolstelsel en hun regenwater zoveel mogelijk afkoppelen van het rioolstelsel. Om deze taak uit te voeren zijn controle en handhaving noodzakelijk. De Vlaamse overheid dient dit te regelen via het Milieuhandhavingsdecreet. Het is belangrijk dat hierover daadwerkelijk afspraken worden gemaakt met het parket en de nog op te richten gewestelijke handhavingsadministratie. Ook moet de sanctie afgestemd worden op de

vinden op de website www.vlaanderen.be/ecologiepremie (doorklikken op Ecologiepremie via call, vervolgens op Limitatieve lijst van technologieën).

²⁷ Zie limitatieve lijst van technologieën, technologienummer 1366, deze technologie heeft een performantiefactor van 0,31. Agentschap Economie, Vlaams Energieagentschap, limitatieve technologieënlijst. Geldig van 17 september 2008 tem 23 december 2008. Call van 17/9/2008. tem 23/12/2008.

²⁸ Zie limitatieve lijst van technologieën, technologienummer 1327, deze technologie heeft een performantiefactor van 0,46.

²⁹ Zie rapport van de SERV, *De prijs van water 2008: Analyse en aanbevelingen*, 11 juni 2008.

doelstelling, namelijk overtreders overtuigen zich zo snel mogelijk in regel te stellen. De Raad dringt erop aan dat de nodige instrumenten nog tijdens deze legislatuur worden geregeld.

[25] Werk de handhaving voor verkavelingsprojecten uit. De Raad vraagt dat er voldoende middelen worden vrijgemaakt om de voorwaarden voor integraal waterbeleid op verkavelingsprojecten te handhaven.

2.5. Gebiedsdekkende uitvoeringsplannen en de daaraan gekoppelde middelen

[26] Houd een duidelijke visie voor ogen bij de financiering van het gemeentelijk waterbeleid. De gemeentelijke saneringsplicht bedraagt 7,6 miljard euro volgens het onderzoek van de VMM. Deze cijfers komen uit het gebiedsdekkend uitvoeringsplan en houden rekening met de spreiding van de gebouwen en met een minimumaandeel in het wegherstel. De kostprijs van de gemeentelijke saneringsplicht is ook berekend door de VVSG. Hier is de grootteorde van de kostprijs 6,5 miljard euro (exclusief wegherstel). Er is geen rekening gehouden met de geplande optimalisatieprojecten. Aquafin berekende in het Klaverplan dat de kosten voor de optimalisering van het stelsel 7,7 miljard euro zullen bedragen. De Raad vraagt om deze ramingen de komende jaren te verfijnen.

De Raad stelt vast dat de huidige gemeentelijke saneringsbijdragen voor een deel de kosten van de gemeentelijke saneringsplicht opvangen. Daarnaast wenden de gemeenten een deel van de algemene middelen aan voor de uitbouw en het onderhoud van de rioleringen. Het Vlaamse Gewest keert bovendien jaarlijks een aanzienlijk bedrag aan subsidies uit voor het realiseren van gemeentelijke rioleringsprojecten via het gemeentelijke investeringsprogramma³⁰ en het optimalisatieprogramma³¹. Andere specifieke inkomsten dekken een deel van de kosten zoals de aansluiting van de woning op het rioleringsstelsel en de vergoeding van de wegbeheerder voor het afstromend water van het openbaar wegdek.

Een studie van de VVSG stelt dat de som van de berekende inkomsten³² ongeveer 50% bedraagt van de investeringsbehoefte. De Raad beseft dat dit een raming is en dat dit bedrag nog verder uitgeklaard moet worden. Voor de Raad is het evenwel duidelijk dat de investeringsbehoeften groot zijn.

De Raad vraagt een evaluatie van de behoefte aan extra middelen in relatie met de benodigde investeringen en de onderhoudskosten. Hij vraagt aandacht voor een redelijke verdeling van de nog ontbrekende middelen. Hierbij moet de nodige aandacht gaan naar de sociale en economische gevolgen van deze nog te leveren

³⁰ Zie: Persmededeling van het kabinet van minister Hilde Crevits, Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, 19 december 2008. Minister Crevits investeert bijna 380 miljoen euro om de verbetering van de waterkwaliteit te versnellen: voor 2009 worden de gemeentelijke rioleringsprojecten voor ruim 117 miljoen euro gesubsidieerd.

³¹ Zie: Persmededeling van het kabinet van minister Hilde Crevits, 19 december 2008: "Gedurende 7 jaar zal jaarlijks 100 miljoen euro gemeentelijke investeringen door het Vlaamse Gewest overgenomen worden."

³² Zie: Studiedag Beleid en Overleg - Nieuwe opportuniteiten voor het gemeentelijke (afval)waterbeleid, Brussel, Vlaams Parlement, 24 juni 2008. De VVSG berekende de inkomsten en de investeringsbehoefte voor de gemeentelijke afvalwaterinfrastructuur.

inspanningen. De Raad stelt dat er dringend nood is aan een overheidsvisie op de financiering van het waterbeleid en de opvolging van de kostenterugwinning van waterdiensten.³³

[27] Maak een duidelijk onderscheid in de financiering van onderhouds- en uitbreidingsprojecten. De Raad vraagt dat bij de financiering van het gemeentelijk waterbeleid een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen onderhoud en vervanging en uitbreiding. Voor onderhoudsprojecten (vervangingsinvesteringen, onderzoek, onderhoud en herstellingen) moet in een continue financiële stroom aan middelen voorzien worden. Voor uitbreidingsprojecten moet een tijdelijke financiële stroom aan middelen worden voorzien.

[28] Subsidies enten op bindende uitvoeringsplannen. De Raad vraagt om de aanpak van de subsidies voor rioleringsprojecten bij te sturen in het kader van de GUP's. Om de afvalwaterzuiveringbeheerders toe te laten een goede financiële planning te maken, is er meer duidelijkheid nodig over welke investeringen in aanmerking zullen komen voor subsidies en om welke bedragen het zal gaan in een planperiode.

2.6. Milieukosten

2.6.1. Internalisering van milieukosten

De Raad wil hieronder enkele aandachtspunten geven voor de verdere internalisering van de milieukosten die een concrete invulling betekenen van punt 14° van de resolutie van het Vlaams Parlement betreffende de saneringsplicht voor afvalwater.³⁴ De volgende punten moeten kaderen in een algemene overheidsvisie op de financiering van het waterbeleid.

[29] Ontwikkel financiële instrumenten voor niet-afgekoppelde verharde oppervlakten. De stedenbouwkundige verordening³⁵ legt verplichtingen op tot afkoppeling van hemelwater voor nieuwbouw en herbouw. Hierbij tracht men zoveel mogelijk hemelwater actief af te koppelen van het afvalwaterriool en het hergebruik of infiltratie van het hemelwater te voorzien. Vlarem II eist scheiding en afkoppeling van het regenwater op het moment dat een gescheiden stelsel wordt aangelegd in het openbaar domein, dus ook voor bestaande gebouwen. Deze twee instrumenten hebben echter geen impact op de regenwaterafvoer in bestaande, gemengde stelsels. De Raad vraagt te onderzoeken in hoeverre een heffing op niet-afgekoppelde verharde oppervlakten, gecombineerd met een gewestelijke subsidie, een efficiënt instrument kan zijn voor deze problematiek. Daarbij dienen elementen van technische haalbaarheid en billijkheid aan bod te komen.

[30] Leg een duidelijk afsprakenkader vast tussen de weg- en waterbeheerders voor de afwatering van het hemelwater. De kost voor de

³³ Zie Rapport SERV, *De prijs van water 2008: analyse en aanbevelingen*, Brussel, 11 juni 2008.

³⁴ Resolutie van het Vlaams Parlement van de heren Patrick Lachaert, Karlos Callens, Erik Matthijs, Jan Peumans, Bart Martens en Jos Bex – betreffende de saneringsplicht voor afvalwater, 5 maart 2008, zie punt 14°.

³⁵ Zie voetnoot 14.

aanleg van een baangracht of een kunstmatige RWA-leiding wordt via een verdeelsleutel berekend tussen de verschillende partijen (wegbeheerder en gemeenten) op basis van een omzendbrief³⁶. Het afsprakenkader voor de verdeelsleutel voor de verdeling van de investeringskosten is hierin vastgelegd. Voor het beheer en het onderhoud is echter geen afsprakenkader vastgelegd. De Minaraad vraagt dat een duidelijk afsprakenkader wordt vastgelegd tussen de weg- en waterbeheerders voor de afwatering van het hemelwater.

2.6.2. Kosten van de verwijdering van stoffen bij de drinkwaterbereiding

[31] Monitor de stoffen die de drinkwaterbereiding beïnvloeden en neem maatregelen. De aanwezigheid, de monitoring en de verwijdering van bepaalde stoffen in het grond- of oppervlaktewater zorgen ervoor dat de kosten verbonden aan drinkwaterbereiding verhogen. Momenteel zijn in Vlaanderen fragmentarisch gegevens beschikbaar over dergelijke stoffen die de drinkwaterbereiding bemoeilijken (bv. gewasbeschermingsmiddelen³⁷). Nieuwe en fijnere analysetechnieken onthullen steeds meer stoffen die uit het drinkwater verwijderd moeten worden zoals additieven, medicijnen, hormoonverstoorders, cosmetica, schoonmaakmiddelen, enz.³⁸ De Raad vraagt dat de verschillende stoffen en producten, die nu aangetroffen worden in het ruwe drinkwater en die de drinkwaterbereiding bemoeilijken, in kaart worden gebracht. Vervolgens moet een instrumentenmix worden uitgewerkt om de verspreiding van de residu's van deze stoffen te voorkomen en te verwijderen. De Raad stelt voor te onderzoeken in welke mate en op welke manier de kosten van verwijdering van de residu's van de op de markt zijnde producten doorgerekend kunnen worden volgens het de-vervuiler-betaaltprincipe. Hierbij moet rekening gehouden worden met onder meer de historische vervuiling en de al bestaande heffingen en retributies. Dit moet kaderen in de algemene overheidsvisie op de financiering van het waterbeleid en in een adequate instrumentenmix.

³⁶ Omzendbrief van 23 maart 2006 met betrekking tot de vaststelling van de codes van goede praktijk voor de herwaardering van grachtenstelsels en voor hemelwaterputten en infiltratievoorzieningen.

³⁷ MIRA – T 2007, Achtergronddocument (2007), Verspreiding van bestrijdingsmiddelen, Vlaamse Milieumaatschappij, www.milieuraapport.be.

³⁸ Jaarrapport 2006 van de Rijn, RIWA, p. 55, http://www.riwa-rijn.org/e_publicaties/150_JR_2006_ne.pdf